

4 ข้อเสนอเพื่ออนาคตโรงเรียนเล็กของชุมชน

นำเสนอเมื่อ : 17 ธ.ค. 2566

4 ข้อเสนอเพื่ออนาคตโรงเรียนเล็กของชุมชน

ดร.ไกรยส ภัทราวาท ผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

16 ธันวาคม 2566

หมายเหตุ ข้อเสนอของกสศ. กลั่นจากหน่วยงานทั้งระดับพื้นที่ ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ เพื่อสนับสนุนให้อนาคตของโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่ว่าจะเป็ *Protected School* หรือ *Non Protected School* สามารถที่จะมีความยั่งยืนและเป็นของชุมชนอย่างแท้จริง

มีข้อเสนอนโยบาย 4 ประเด็น สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก Stand Alone หรือ Protected School ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กบนเกาะ บนดอย ไม่สามารถยุบและควรรวมได้ตามมติคณะรัฐมนตรี เนื่องจากในรัศมี 6 กิโลเมตร ไม่มีโรงเรียนอื่น ในประเทศมีประมาณ 1,500 แห่ง บางโรงเรียนอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสงวนต้องการการดูแลสนับสนุน โรงเรียนเหล่านี้เป็นความหวังเดียวในพื้นที่นั้นที่จะมีการศึกษา ถ้าเราสามารถสนับสนุนให้โรงเรียนเหล่านี้จัดการศึกษาต่อไปได้ ความหวังก็จะยังมีอยู่ในชุมชน

1. เรื่องคน

ปัญหาที่ครูไม่ครบชั้น ไม่ครบสาระวิชา เป็นปัญหาเรื้อรังเป็นปัญหาที่โรงเรียนเหล่านี้ไม่มีบุคลากรที่ยืนระยะอยู่ได้ อย่างเต็มที่ กสศ.ทำงานร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุดมศึกษา พัฒนาโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ฟื้นฟูครูจากพื้นที่ ผู้ที่อยากเป็นครูของชุมชน ใ้มาเรียนเป็นครู และกลับไปบรรจุในพื้นที่ ปัญหาการโยกย้ายก็จะไม่เกิดขึ้น นี่เป็นครั้งแรกที่สถาบันผลิตและพัฒนาครู 19 แห่งทั่วประเทศ ร่วมกันพัฒนาเรื่องนี้ และ หลังจากครูรัก(ษ์)ถิ่นบรรจุ สถาบันอุดมศึกษาทั้ง 19 แห่งจะติดตามเพื่อสนับสนุนครูเหล่านี้ในชุมชนต่อไปอีก 6 ปี เป็นการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องของคน ที่ภาคอุดมศึกษาเข้ามาสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานตรงนี้ได้เพิ่มขึ้น

ในปีการศึกษา 2567 จะมีครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นแรกจำนวน 327 คน กระจายตัวไปยังโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร จำนวน 284 แห่ง ใน 224 ตำบล 44 จังหวัดทั่วทุกภูมิภาค ในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า จะสามารถผลิตครูรัก(ษ์)ถิ่นได้ 1,500 คน จากนี้ กสศ. จะทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขยายให้ครอบคลุมการผลิตครูในสาขาที่ขาดแคลนในประเทศ เช่น ครูการศึกษาพิเศษ

2. งบประมาณ

เมื่อเราผูกทุกอย่างไปกับจำนวนเด็ก ทำใ้งบประมาณที่แต่ละโรงเรียนได้รับ

ไม่สอดคล้องต่อบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก สูตรจัดสรรงบประมาณต้องปรับเปลี่ยน ทำให้สูตรนั้นนอกจากคำนวณตามหัวหรือจำนวนเด็ก แต่ต้องมีเรื่องระยะทาง ความห่างไกล เขตเศรษฐกิจความทุรกันดารด้วย จะทำให้ทรัพยากรไปที่โรงเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ กระทรวงศึกษาอาจจะไม่ต้องใช้เงินเพิ่มแมแต่บาทเดียว เพราะถ้าสูตรเปลี่ยน จะขยับเงินจากโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่ได้เงินรายหัวเกินกว่าความจำเป็นที่ต้องมี หมุนไปสู่โรงเรียนขนาดเล็กได้ ด้วยการปรับสูตรเช่นนี้ เงินไม่ต้องเพิ่ม แต่เราจะลดความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาภายในระยะเวลา 1 ปีงบประมาณก็ทำได้แล้ว สูตรนี้มีตัวอย่าง กสศ. ทำงานวิจัยกับหลายหน่วยงาน เช่น กสศ.เตรียมสูตร Equity-based budgeting ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สามารถสนับสนุนสูตรนี้ให้กระทรวงศึกษา และสำนักงานงบประมาณได้วา ถ้าเป็นโรงเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนห่างไกลทุรกันดาร จะต้องใช้สูตรจัดสรรงบประมาณอย่างไร

นอกจากการปรับสูตรเงินอุดหนุนรายหัวแล้ว ยังมีสูตรงบประมาณในเรื่องของเงินลงทุน กสศ.มีการทำงานวิจัยกับธนาคารโลก เรียกว่า Fundamental School Quality Level: FSQL และใช้เงินบริจาคในการอัปเดตโรงเรียน ตอนนี้ทำแล้วที่ราชบุรี เพื่อให้โรงเรียนสามารถอัปเดตด้วยสูตรใหม่ สูตรนี้จะมีมาตรฐานคุณภาพขั้นต่ำ โครงสร้างอาคาร บุคลากร การจัดการเรียนการสอน ด้วยสูตรนี้ งบลงทุนด้านการศึกษา สามารถจัดสรรให้โรงเรียนสามารถมีทรัพยากรเพียงพอ ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเสมอภาค และมีคุณภาพได้ มีโครงสร้างพื้นฐานภายในโรงเรียนที่ดี และมีครูที่เพียงพอต่อนักเรียน

ข้อเสนอการปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณ ทั้งสองข้อนี้ ครอบคลุมงบประมาณส่วนใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการเกือบทั้งหมด กว่า 80-90% ทั้งเรื่องของคน 60% เรื่องเงินอุดหนุนอีก 10% อีก 10% คือเรื่องของเงินลงทุน

3.นวัตกรรมการเรียนการสอน

โรงเรียนขนาดเล็ก จะคาดหวังให้มีครูครบชั้นในระยะเวลาอันสั้นคงเป็นไปได้ยาก จำเป็นต้องมีนวัตกรรมที่เรียกว่า Multi-age classroom เด็กไม่จำเป็นต้องอายุเท่ากันที่จะเรียนในชั้นเรียนเดียวกันได้ อาจจะมีเด็กช่วงวัย 6-9 ขวบ อยู่ในห้องเรียนเดียวกัน และครูสามารถมีนวัตกรรมการสอนคละชั้น หลายประเทศที่มีภาวะทุรกันดารห่างไกล เช่น นิวซีแลนด์ใช้กระบวนการนี้มาหลายสิบปีแล้ว ทุกคนศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ ต้องสอนให้ครูสามารถสอน Multi-age classroom เป็น

นอกจากนี้ต้องมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี เข้ามาส่งเสริมให้ครู ผู้เรียนสามารถใช้การเรียนการสอนกับเทคโนโลยีปัจจุบันได้ อินเทอร์เน็ต แล็บที่อป เชื่อมโยงโลกเราทั้งไปเขาไปอยู่ในห้องเรียนนี้ได้ จะทำให้ห้องเรียนสามารถเป็น smart classroom ในอนาคตได้ ยังมีนวัตกรรมอีกมากมายที่จะทำตรงนี้ได้

4.การเชื่อมโยงชุมชน

ปวงชนเพื่อการศึกษา all for education เช่นเดียวกับนโยบายรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ จับมือไว้แล้วไปด้วยกัน ความฝันของชุมชนคือ อยากให้ลูกหลานมีการเรียนรู้ที่ดี เป็นอนาคตของพื้นที่ ของชุมชน เราต้องชวนชุมชนให้มีส่วนร่วม จัดการศึกษาในโรงเรียนตั้งแต่วินาที ทำอย่างไรให้ภาคเอกชน ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งมีตัวอย่างที่ราชบุรีรวมถึงจังหวัดอื่นๆ

สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่ใช่ protected school ถ้าเราอยากให้เห็นผลลัพธ์ที่แตกต่างเราควรรวมกันเปลี่ยนโจทย์โรงเรียนขนาดเล็กเพื่อเปลี่ยนอนาคตของโรงเรียน กลุ่มนี้ เช่น เป็นเรื่องปฏิรูประบบไม่ได้อะไร คนไทยไม่ว่าช่วงวัยไหนไม่ควรหยุดพัฒนา สามารถพัฒนาได้ตลอดเวลา คนในชุมชน เด็กปฐมวัย ผู้สูงอายุ วัยแรงงาน ล้วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาตนเองที่โรงเรียน เราอาจเปลี่ยนโรงเรียนเล็ก เป็นศูนย์เรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ ทุกช่วงวัย สอดคล้องกับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น พ.ร.บ.ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พ.ศ.2566 ที่ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ กำลังมีการขยายพื้นที่การทำงาน

ถ้าเปลี่ยนได้เป็นการจัดการเรียนรู้ทุกช่วงวัย หลายหน่วยงานจะเข้ามาสนับสนุนโรงเรียนได้ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงแรงงาน กระทรวงการอุดมศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จะรวมต่อทอให้ทรัพยากรเหล่านี้เข้ามาอยู่ที่โรงเรียนได้ เพื่อให้โรงเรียนได้รับการดูแล พัฒนา เป็นพื้นที่เรียนรู้ของชุมชนได้ อย่างแท้จริงยั่งยืน
ผู้ประกอบการที่ปรับเปลี่ยนโจทย์นอกจากจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กแล้ว สามารถทำในภารกิจอื่นได้เช่นกัน

นอกเหนือจากปรับโจทย์คือการปรับระเบียบ ตนเองลงพื้นที่หลายปี ผู้นำท้องถิ่น เช่น นายก อบจ. นายกเทศบาล อยากจะจัดสรรเงินท้องถิ่นมาให้โรงเรียนแต่ติดเงื่อนไข ที่สตง.ตรวจ และจะให้คืนเงิน ผอ.หลายท่าน ก็ทำการบ้าน ต้องทำหนังสือจากผอ.ร.ร. ถึงเลขาธิการ เพื่อยืนยันว่า ไม่มีงบประมาณจากสพฐ. ใดใดแล้วจริงๆ ที่จะมาดูแลโรงเรียนเหล่านี้ และให้ตอบกลับมาเพื่อให้นายกเทศมนตรีใช้ในการตั้งงบประมาณ
วงจรมีหลายปีกว่าจะเสร็จ ถ้าสามารถปรับระเบียบ กติกาที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะกระทรวงแรงงาน กระทรวงการอุดมศึกษา กระทรวงมหาดไทย สามารถจัดสรรงบประมาณสนับสนุนตรงนี้มาที่โรงเรียนได้ จะมีทรัพยากรอีกมากมาย มาที่สถานศึกษาขนาดเล็กได้ในอนาคต

ดร.ไกรยส ภัทราวาท

ขอบคุณที่มาและอ่านเพิ่มเติมได้จาก [กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา](#)